
Bureau van 27 mei 2024

Advies over het voorontwerp van ordonnantie op de begraafplaatsen en de lijkbezorging

I. Voorwerp

De minister van Plaatselijke Besturen, Bernard Clerfayt wou het advies van Brulocalis over een voorontwerp van ordonnantie tot wijziging van de ordonnantie van 29 november 2018 op de begraafplaatsen en de lijkbezorging¹ (hierna 'de ordonnantie').

II. Analyse

We lijsten hieronder de verschillende geplande wijzigingen op en geven onze opmerkingen/suggesties bij elk van deze wijzigingen.

1. Gewijzigde terminologie

Een aantal wijzigingen heeft betrekking op de terminologie, meer bepaald op het gebruik van sommige Nederlandstalige begrippen.

- De woorden 'doodsbeenderhuisje' en 'behoefte' krijgen ook een andere definitie (art. 2 van de ordonnantie);
- Er komen twee nieuwe definities bij: 'opgraving' en 'ruiming (van een graf)' (art. 2 van de ordonnantie).
- De term 'onderhoudsverzuim' is verder aangevuld en verduidelijkt, en de woorden 'de verwaarlozing' zijn uit de tekst gehaald (art. 13 van de ordonnantie).

Als bijlage vindt u een vergelijkende tabel van de terminologische wijzigingen (zie **bijlage 2**).

Er werden ook een aantal termen gewijzigd in de Nederlandstalige versie, dit voor de onderlinge samenhang tussen de Franstalige en Nederlandstalige tekst.

We zijn tevreden met deze wijzigingen. Ze zijn bedoeld om meer rechtszekerheid te bieden en spelen in op de vragen van de gemeenten in het kader van de werkgroep die georganiseerd werd door Brussel Plaatselijke Besturen.

2. Perceel waar de begrafenisrituelen van erkende religieuze en levensbeschouwelijke overtuigingen kunnen plaatsvinden (art. 3 van de ordonnantie)

Artikel 3 wordt zodanig veranderd dat op alle begraafplaatsen een perceel wordt ingericht waar de begrafenisrituelen van erkende religieuze en levensbeschouwelijke overtuigingen kunnen plaatsvinden.

Gevolgen:

- Ofwel hebben de gemeenten voldoende ruimte op hun begraafplaatsen en richten ze een dergelijk perceel in;
- Ofwel moeten ze verplicht zich aan te sluiten bij de Intercommunale voor Teraardebestelling.

Vroeger kon de gemeente volledig zelf beslissen.

---

¹ BS 27 december 2018.

We begrijpen dat de wetgever iedereen een begrafenis wil kunnen geven volgens zijn of haar overtuigingen (religieuze of levensbeschouwelijke, op voorwaarde dat ze erkend zijn). Maar we willen toch benadrukken dat de beschikbare ruimte voor begraafplaatsen in het gewest niet onbeperkt is.

Door deze wijziging, en gezien de territoriale begrenzing van de begraafplaatsen en de bevolkingsgroei, zullen de gemeenten uiteindelijk verplicht zijn om zich aan te sluiten bij deze intercommunale willen ze kunnen voldoen aan de bepalingen van de ordonnantie op de begraafplaatsen. Volgens ons bestaat hier het risico op een indirecte lastenverschuiving. Is er enige financiële steun voorzien om de kosten voor aansluiting bij de intercommunale op te vangen?

Tot slot wijzen wij erop dat artikel 39 van de ordonnantie op de begraafplaatsen en lijkbezorging bepaalt dat de gemeenten vanaf 1 januari 2019 10 jaar de tijd hebben om in orde te zijn met de verplichting om een perceel ter beschikking te stellen waarop de begrafenisrituelen van erkende religieuze en levensbeschouwelijke overtuigingen kunnen plaatsvinden. Gelet op de wijziging die met dit voorontwerp wordt beoogd, zou het aangewezen zijn de gemeenten meer tijd te geven om de wijziging door te voeren.

3. Het register van begraafplaatsen (art. 3 van de ordonnantie)

Overeenkomstig het huidige artikel 3, vierde lid (en het voorgestelde artikel 3, §2) moet de gemeente een register van begraafplaatsen bijhouden waarin alle verrichtingen worden opgetekend voorzien door of krachtens de ordonnantie. De Brusselse regering is bevoegd om de vorm, de inhoud en nu ook de bewaringsmodaliteiten van dit register te bepalen.

We vragen dat de regering snel een besluit goedkeurt dat op zijn minst deze informatie bevat, zodat de gemeenten duidelijke richtlijnen en ook een digitaal hulpmiddel voor het bijhouden van dat register, of op zijn minst een model, krijgen.

4. Mogelijkheid tot opgraven in een beperkt aantal gevallen (art. 6 van de ordonnantie)

Er wordt voorgesteld dat de burgemeester of zijn gemachtigde in drie gevallen een verlof tot opgraving kan verlenen:

- een latere ontdekking van een akte van laatste wilsbeschikking;
- een overbrenging, met behoud van de wijze van lijkbezorging, van een graf op niet geconcedeerde grond naar een graf op geconcedeerde grond of van een graf op geconcedeerde grond naar een ander graf op geconcedeerde grond;
- een internationale overbrenging.

Er wordt er wel bij gezegd dat opgravingen en ruiming van graven verboden zijn gedurende een sanitaire periode van acht weken tot vijf jaar na de begrafenis, met uitzondering van urnen die in een columbarium worden geplaatst.

De nieuwe wijze van lijkbezorging of de nieuwe plaats van het graf moet na een opgraving in overeenstemming zijn met de akte van laatste wilsbeschikking (indien deze bestaat).

Deze aanpassingen lijken ons volledig op hun plaats. Ze bieden meer rechtszekerheid over de gevallen waarin opgravingen kunnen worden toegestaan en ze houden rekening met de gemeentelijke autonomie want ze geven de burgemeester de mogelijkheid om deze bevoegdheid te delegeren.

Wij vragen ons echter af of uitzonderingen mogelijk zijn in uitzonderlijke gevallen die niet uitdrukkelijk in de tekst staan, bijvoorbeeld in het geval van een gerechtelijk onderzoek.

In het artikel wordt ook niet bepaald welke personen bevoegd zijn om deze opgraving aan te vragen. Betekent dit dat elke gegadigde een verzoek kan indienen?

Tot slot denken we dat het goed zou zijn om de gemeenten een standaardformulier voor het verlenen van een verlof tot opgraving aan te reiken om het werk van de ambtenaren te vergemakkelijken en de procedure voor de betrokkenen te vereenvoudigen.

5. Duur van de concessies teruggebracht tot 30 jaar (art. 9 en 11 van de ordonnantie)

Voorgesteld wordt om de looptijd van concessies terug te brengen tot 30 jaar (in plaats van 50 jaar). Ook wordt voorgesteld het artikel zodanig te wijzigen dat belanghebbenden de concessie kunnen verlengen zolang zij dat willen, met een maximum van 30 jaar. In de huidige tekst van de ordonnantie is bepaald dat een aanvraag tot verlenging van een vergunning *de facto* leidt tot een nieuwe vergunning met dezelfde looptijd als de eerste.

Deze wijzigingen komen tegemoet aan twee herhaalde verzoeken van de gemeenten, en we zijn er dan ook tevreden over.

Wij denken dat het ook aangewezen is om de wettelijke situatie van concessies die voor 50 jaar werden verleend vóór de inwerkingtreding van de geplande wijzigingen in het voorontwerp van ordonnantie, duidelijk te regelen. Deze concessies werden verleend voor een termijn van 50 jaar. Wat gebeurt er met verlengingsaanvragen die al bij de gemeente zijn aangemeld, ook al loopt de vergunning af na de inwerkingtreding van de wijzigingen van de artikelen 9 en 11 van de ordonnantie?

De wetgever had echter ook nog het beheer van begraafplaatsen eenvoudiger kunnen maken. Zeker gezien het feit dat de beschikbare ruimte voor begraafplaatsen in steden niet onbeperkt is.

6. Verlof tot begraving (art. 21 van de ordonnantie)

Artikel 21 werd herschreven voor meer duidelijkheid en begrijpelijkheid. Er wordt ook voorgesteld een termijn van vierentwintig uur toe te voegen vanaf de ontvangst van de aanvraag voor het afgeven van het verlof.

Een dergelijke termijn bestond al voor aanvragen om verlof tot crematie (art. 27 van de ordonnantie). Er is gevraagd om de ordonnantie te wijzigen om te zorgen voor meer samenhang tussen aanvragen om verlof tot crematie en aanvragen om verlof tot begraving:

- Ofwel wordt er geen termijn bepaald;
- Ofwel wordt voor de twee dezelfde termijn bepaald.

De voorgestelde wijziging komt dus tegemoet aan een vraag vanuit het werkveld, die wij onderschrijven.

We stellen ook voor om het artikel aan te vullen met extra informatie over mogelijke gerechtelijke procedures met betrekking tot het verlenen of weigeren van een verlof.

7. Verslag van de beëdigd arts bij een crematie (art. 28 van de ordonnantie)

Bij crematie moeten twee artsen vaststellen of er sprake is van een natuurlijke, gewelddadige of verdachte dood, of dat de doodsoorzaak niet kan worden vastgesteld.

- Eerst de huisarts of de arts die het overlijden heeft vastgesteld (= 1e verslag);
- Vervolgens de beëdigde arts die door de ambtenaar van de burgerlijke stand of diens gemachtigde beambten van het gemeentebestuur is aangewezen om de doodsoorzaak vast te stellen (= 2e verslag), op voorwaarde dat de eerste arts het natuurlijke karakter van het overlijden heeft vastgesteld.

Er wordt nu voorgesteld om het 2e verslag te laten opstellen:

- ofwel door de beëdigd arts van de gemeente;
- ofwel door een beëdigd arts van een andere gemeente van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest die door de ambtenaar van de burgerlijke stand of diens gemachtigde beambten van het gemeentebestuur is aangewezen om de doodsoorzaak vast te stellen.

In dit 2e verslag moet ook worden aangegeven of het overlijden het gevolg was van een natuurlijke, gewelddadige, verdachte of niet vast te stellen oorzaak.

Met deze aanpassing wordt klaarheid gebracht in de ordonnantie en worden de verplichtingen van de gemeenten duidelijker. Dit lijkt ons een goede zaak vanuit het oogpunt van rechtszekerheid.

Op dit punt willen we de leden van het bureau nog eens wijzen op de omzendbrief met betrekking tot het vervoer van stoffelijke overschotten. Daarin staat meer informatie, meer bepaald over de honoraria en de kosten².

8. Het vervoer van stoffelijke overschotten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (art. 16 van de ordonnantie)

Volgens artikel 16 van de ordonnantie op de begraafplaatsen en de lijkbezorging kan de overbrenging van een overledene naar een plaats (over het algemeen het uitvaartcentrum) buiten de gemeente van de plaats van overlijden plaatsvinden zodra de arts die het overlijden heeft vastgesteld, een attest heeft afgegeven waarin staat dat het om een natuurlijke doodsoorzaak gaat en dat er geen gevaar is voor de volksgezondheid.

In dit geval moet het vervoer van de overledene de nabestaanden dus de kans geven om de overledene op te halen, of zelfs op te baren, op een plaats die doorgaans het uitvaartcentrum is. De overledene moet op een waardige en respectvolle manier worden vervoerd, met een lijkwagen of een speciaal daarvoor uitgerust voertuig.

In het voorontwerp worden twee wijzigingen voorgesteld:

- (i) Er komt een nieuw veiligheidsaspect m.b.t. het vervoer van stoffelijke overschotten: voorgesteld wordt toe te voegen dat het vervoer veilig moet gebeuren;

Hierbij is het misschien wel aangewezen om toe te lichten wat er bedoeld wordt met “op een veilige manier vervoeren”.

- (ii) Er wordt aangegeven dat dit transport alleen mogelijk is in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

In dit verband wijzen wij de leden van het bureau op het vorige. De verduidelijking dat het vervoer enkel mogelijk is in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest vervolledigt en verduidelijkt de wijzigingen voorzien in artikel 28 van de ordonnantie betreffende het verslag van de beëdigde arts in geval van crematie, dat voortaan opgesteld wordt:

- o ofwel door de beëdigd arts van de gemeente;
- o ofwel door een beëdigd arts van een andere gemeente van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest die door de ambtenaar van de burgerlijke stand of diens gemachtigde beambten van het gemeentebestuur is aangewezen om de doodsoorzaak vast te stellen.

We staan positief tegenover deze administratieve vereenvoudiging. We stellen echter vast dat er nog geen oplossing is gevonden voor het vervoer van stoffelijke overschotten buiten het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Zoals de recente gebeurtenissen opnieuw hebben aangetoond³, moet er snel duidelijkheid komen over het vervoer van stoffelijke overschotten van het ene gewest naar het andere. Het gebeurt vaak dat een inwoner van een ander gewest op het grondgebied van het Brussels Gewest overlijdt. Het stoffelijk overschot moet dan naar het andere gewest in kwestie worden vervoerd voor de begrafenis. Er is geen overeenkomst tussen de drie gewesten van het land waarbij men een stoffelijk overschot mag vervoeren vooraleer de 2e arts langs is geweest⁴ (verplicht bij crematie).

Momenteel wordt een arts die is aangesteld door een gemeente in een ander gewest dan het Brussels Gewest niet wettelijk aanvaard. Deze leemte heeft een grote impact op de betrokkenen en vertraagt het

---

² Omzendbrief van 4 juli 2023 inzake het transport van stoffelijke overschotten, zoals bepaald bij artikel 16 van de ordonnantie (zie ook ons [nieuwsbericht](#)).

³ Zie bv.: <https://www.rtl.be/actu/vos-temoignages/cest-aberrant-le-corps-dyvette-decedee-dans-un-home-transporte-plusieurs-fois/2024-04-26/article/662997> (bekeken op 17 mei 2024).

⁴ Art. 28 de l'ordonnance du 29 novembre 2018 sur les funérailles et sépultures.

begrafenisproces. Het is belangrijk om het rouwproces voor de nabestaanden te vergemakkelijken en hen de mogelijkheid te geven om het lichaam zo snel mogelijk te recupereren of zelfs op te baren waar ze dat willen.

Wij wijzen er nogmaals op dat dit probleem al meermaals aan de kaak is gesteld door Brulocalis en de gemeenten. Het is belangrijk dat er snel een oplossing komt voor het vervoer van stoffelijke overschotten tussen de drie gewesten van het land.